

JEOPOLİTİKTE JEO-EKONOMİYE

Bir Millet Yeniden Uyanabilecek mi ?

Kaan ÖĞÜT*

Türk Ulusunun tarihinde dönüm noktası olacak bir dönemi yaşıyoruz. Bizler ortaokul, lise yıllarımızda, İstanbul'un, İzmir'in, Antep'in işgalini okurken, daha o sırada **Mustafa Kemal**'in İstanbul'da kurtuluş çareleri üzerine çalıştığını, Ege'de Kuvayı Milliye oluşumunun başladığını, Anadolu'da İtalyan, Fransız ve Ermenilere direndiğini ve bir iki hafta sonraki derslerimizde de o içimizi sıplatıp gözlerimizin yaşarmasına neden olan işgal tasvirlerinin yerini fedakarlığın, inancın, cesaretin ve tüm dünyaya **meydan okumanın**ⁱ alacağını bilirdik. Bildiğimiz için de kızaran gözlerimizi ovup yutkunarak, içimizden, dönem sonunda Yunan'ı denize dökeceğimiz dersler geldiğinde "görüşürüz" derdikⁱⁱ. İşte bu Türk çocuğunun - tarihte pek az millete nasip olmuş – özgüveniydi. Her ne kadar anlamsız şabloncu anma törenleri ile bizleri belki de bilinçli olarak bu ruh halinden koparmaya çalışsalar da hepimizin içinde bu duygu biraz olsun vardı. Oysa bugün yaşadıklarımızı gelecekte okuyacak torunlarımızın aynı güven duygusunu hissedip hissedemeyecekleri belli değil. İşte bu sorunun cevabını bugün verecek olan bizleriz. Her büyük ulusun bazı kuşakları böyle can alıcı, böyle can yakıcı sorularla karşı karşıya gelirler. Kendilerinden sonra geleceklere karşı inanılmaz ağır bir sorumluluktur bu. Bizim dedelerimiz bir ulusun makus talihini değiştirmek cesaret ve özverisini göstermişlerdi. Ya bizler, bunu yapabilecek miyiz ?

Neden Jeopolitikten Jeo-Ekonomiye

Anadolu coğrafyası, dünyanın jeostratejik açısından en önemli bölgesinin, Avrasya'nın batı kapısıdır. Bu nedenle emperyalist güçlerin bölgeye ulaşmak için denetimleri altında olması gereken bir konuma sahiptir. İşte bu yüzden dünya ticaret oligarşisi hiçbir dönemde ulusal yapılanmaların bu coğrafyada hakim olmasını istememiştir. **Mustafa Kemal** bir anlamda suyun akış yönünü değiştirmiş, olmayanı oldurmuştur. Ancak **Mustafa Kemal** bunu bir iddia, bir paye uğruna yapmamıştır. Türk Ulusu'nun var olma problemini çözmek için tek yolun bu olduğunu gördüğü için bunu yapmıştır. Dolayısıyla Türk Ulusunun varlık problemi ile bulunduğu coğrafya arasında çok önemli bir ilişki vardır. Problem, jeostrateji kaynaklı olunca çözüm de bu ekseninde şekillenmiştir. Kemalizmin jeopolitik kaynaklı bir ideoloji, bir ulusal kalkınma modeli ve de liberalizm ve marksizm karşısında bir üçüncü yol olarak yapılanmasında da bunun payı vardır. Bir yanda emperyalist SSCB, bir yanda emperyalist Batı ve bölgenin küçük ülkeleri söz konusudur. **Mustafa Kemal**'in çözümü şudur; Batılı emperyalistleri bölgeden uzak tutmak için SSCB ile işbirliği yapmak. Bölgenin küçük ülkeleri arasında paktlar kurarak, dayanışma sağlamak; böylece bölgenin

* **Matematik Mühendisi, İktisat Uzm. Araştırma Görevlisi**

ⁱ İşte Kemalistlerin siyasi literatürlerine sokmaları gereken kavram budur. **Meydan Okuyabilme**. Bu coğrafyada ancak bunu yapabilen, dünyaya kafa tutabilen bir ulus varlığını sürdürebilir.

ⁱⁱ Son yıllarda bazı köşe yazarlarımız çeşitli illerimizin kurtuluş günlerinde düzenlenen temsili gösterileri vahşet olarak algılıyorlar. Globalleşen dünyada bu gösterilerin yerini sorguluyorlar. Birileri globalleşen dünyada hala Ermeni sorununu hatırlıyorlarken (üstelik bilimsel gerçeklerden uzak uydurmacalarla) bizler vatanımızı işgal eden düşmanı nasıl kanını dökerek kovduğumuzu hatırlayınca mı kabahat oluyor ?

emperyalist gücü SSCB'yi de hem bu dayanışma hem de Batı'yı bölgeden uzak tutmanın karşılığında dengelemek. Bu denge politikası ile Kafkasya ve Orta Asya'nın özellikle Türk unsurlarını da güvence altına alabilmek. Bu strateji doğru olarak uygulandığında iki sonuç verecektir.

1. Avrasya ülkeleri, Batı Avrupa ve Doğu Asya arasında ve bu her iki coğrafya ile de verimli ilişkiler kurabilecek; kendi içinde uyumlu, herbirinin çıkarlarını gözeterek, üstelik verimli topraklara, zengin madenlere, insan gücüne sahip bir güç olacaklar.
2. Bu Avrasya gücü tüm dünya üzerinde öyle bir denge oluşturacaktır ki hiçbir imparatorluk – bugün ABD'nin kalkıştığı gibi – dünya dengelerini değiştirebilecek tek süper güç olma konumuna gelemeyecektir.

İşte bugün de öncelikli hedefimiz ABD emperyalizmini bölgeden uzak tutmak, onun maşası, paralı askeri olmayı reddetmek, bölgede istikrarlı bir dengeyi sağlamaktır. Bu bölgede istikrar sağlandığında önemli bir ekonomik ve siyasi güç doğmuş olacak. Bir yanda Avrupa bir yanda Asya ile kurulacak karşılıklı sağlıklı ekonomik ilişkilerle tüm dünya barışı ve refahı için önemli bir adım atılmış olacaktır. İkinci olarak Türkiye'nin bölgede kendi ulusal çıkarları açısından çözmesi gereken pek çok sorun vardır. Kıbrıs, Kuzey Irak, Nahçıvan gibi sorunların çözümü bölge içinde karşılıklı anlayışla gerçekleştirilmelidir.

Irak Sorununda Jeopolitik Yaklaşımın Gereği

Bugün ABD'nin Irak'a müdahalesinin kesinlikle hiçbir haklı gerekçesi yoktur. ABD;

1. İçinde bulunduğu ekonomik durgunluğu askeri harcamalar ile aşmak için
2. Avrasya'nın petrol iletim yollarını ve petrol fiyatlarını kontrol etmek için
3. Bu kontrol sayesinde Çin, Japonya ve Avrupa ülkelerinin ekonomik gelişmelerini denetleyebilmek için
4. Avrasya'da kendisine kafa tutacak bir yapılanmanın önlenmesi için

bu müdahaleyi yapıyor.

ABD'nin bu imparatorluk hayalleri ve somut olarak önce Afganistan aracılığıyla Orta Asya'nın merkezine (çevre ülkelerde terörle mücadele bahanesi ile elde ettiği askeri üsler de dahil) ve şimdi de Ortadoğu'ya iyice yerleşme çabaları tüm bölge ülkelerini (vahşi bir şekilde kan döken İsrail hariç) ve bölge petrolüne bağlı Almanya, Fransa, Çin, Japonya gibi ülkeleri rahatsız etmektedir.

ABD'nin (ve İngiltere'nin) bölgeden uzak tutulması, Rusya ile ciddi sorunları olan Gürcistan gibi ülkelerin önemli bir dayanağını yok etmek gibi görünmekle birlikte Rusya, İran gibi bölgenin önemli ülkelerini rahatlatacak bir adım olacaktır. İşte Türkiye'nin bu stratejik hamlesi dünya dengelerini etkileyecek derecede önemlidir. Ancak ABD'nin bölgeden uzak tutulması Rus emperyalizminin özellikle Kafkasya üzerinde güçlenmesi gibi bir potansiyel riski de taşıyor.

Jeopolitik ve Jeo-ekonomik Yaklaşım İç İçe

IMF (ABD) Bizi Paralı Askeri Olmaya Nasıl Mecbur Etti?

Pek çok çevre Türkiye'nin ağır bir borç ile karşı karşıya olduğunu, IMF'nin uygulanan programa desteğinin devam etmesi için ABD'nin isteklerine uymamız gerektiğini söylüyor. Oysa Türkiye'nin Kıbrıs ve Irak'ta elinin kolunun bağlanması bir kısmı ile zaten hiçbir zorunluluk olmadan uygulanan IMF politikalarının sonucudurⁱⁱⁱ. Bu nedenle Türkiye eş

ⁱⁱⁱ Korkut Boratav, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki 29 Ocak 2003 tarihli yazısında IMF ile ilgili şu yorumları yapıyor. "Türkiye 1998'de önce bir "yakın izleme anlaşması"; 1999 sonunda da sakatlığı sonradan anlaşılan bir stand-by ile iktisat politikalarını IMF'ye teslim etti. Bunların gereği yoktu. Ekonomi ısınmış değildi; dış dünyaya karşı

zamanlı olarak hem uygulandığı ülkelerde yoksulluk, yüksek faiz ve üretimsizlikten başka bir sonuç vermemiş^{iv} IMF politikalarından vazgeçmek hem de ABD'nin Irak politikasına karşı çıkmak zorundadır. Birincisini yapmaz ise ikincisini yapması tehditlerle engellenecektir. IMF ile yürüttüğümüz program Türkiye'ye borç ödetme ve bağımlı tutma programıdır. ABD dervişinin, hükümet IMF'nin bir dediğini iki etmez iken, kalkıp da seçimleri gündeme getirmesi, Kıbrıs'tan ödün vermesi zor olan **Ecevit**'in partisi **DSP**'yi parçalaması; **Ecevit**'in sağlığı ile ilgili yavaş yavaş gün ışığına çıkmaya başlayan oyunlar, aynı dönemde bugün ABD maşası olarak Irak savaşına girmemizi destekleyen bir avuç köşe yazarından (etkili) birinin **Ecevit** ile Kıbrıs sorunu çözülmez diye yazması bir rastlantı mıdır? 1990'ların başında **Fuller, Henze, Huntington** gibi ABD'li yazarlar tarafından dile getirilen Türkiye için ılımlı İslamcı modelin, **Özal**'dan sonra kaldığı yerden devam ettirecek bir yapılanmanın kurulmasında dış etkilerin rolü yok mudur? Ve de **Atatürk**'ün kurduğu partinin -ki daha 1938'de **İnönü** ile Kemalizmden uzaklaşmış, **Ecevit** ile ulusal çizgisinden ortanın soluna geçmiş, **Baykal** ile altı oku da rafa kaldırıp Avrupa sosyal demokrasisini benimsemiştir- sosyal-liberal sentez ile ulusal çizgiden tamamıyla kopartılması ve Türk Ulusu'nun ulusalcı bir seçeneksizliğe mahkum edilmesinin bir anlamı yok mudur?

Kıbrıs; Jeopolitikten de Öte Bir Ulusun Psikolojik Kırılma Noktası

ABD'nin Irak katliamına katılacak bir Türkiye, Kıbrıs sorununu da ulusal çıkarlarına uygun bir şekilde çözemez. Bugün gündemdeki **Annan** Planı ancak Türkiye'nin bir **AB** üyeliği perspektifi var olduğunda anlamlıdır. Eğer Türkiye **AB** üyesi olamayacaksa **Annan** Planı, Kıbrıs'daki Türkleri bir azınlık statüsüne sokacaktır. Ancak işin ilginç yanı planın kendisi de aslında Türkiye'nin **AB** üyesi yapılmayacağını bir göstergesidir. Çünkü zaten Türkiye **AB** üyesi olacaksa Türkiye üye olduğunda sorun çok daha kolaylıkla çözülecektir. **Annan** Planı'nın hem de Türkiye'nin adaylık müzakerelerinin tartışılmasına koşut bir takvimle ortaya konması Türkiye'ye bir adaylık perspektifinin verilmeyeceğinin göstergesidir. **AB** üyesi bir azınlık olmak belki Kıbrıslı Türklerin hoşuna gidebilir. Açıkçası ben bu konjonktürde yeni bir katliamla karşılaşacaklarını da düşünmüyorum. Hatta onlar son dönemde moda olduğu üzere ne Rum ne Türk, Kıbrıslıyız da diyebilirler. Ancak internet yazışmalarında bazı sözcükleri Türkiye Türkçe'sinden biraz farklı yazmakla bir dil yaratılmaz, bir dil yoksa bir millet de yoktur. Ve Kıbrıs sorunu adada yaşayan 200.000 Kıbrıslı Türk'ün sorunu değildir. Türkiye'nin sorunudur.

Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'deki stratejik öneminin de ötesinde Türkiye açısından moral bir değeri vardır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin uluslararası alanda üstelik hukuki anlamda tamamen meşru müdahalesinde haklı olduğu açıkça ortada iken, karşılaştığı her türlü baskıya rağmen direndiği ve taviz vermediği ulusal bir sorundur Kıbrıs. Bu nedenle de **Annan** Planı'nın bu haliyle kabulü herşeyden önce Türk Ulusu için psikolojik anlamda büyük bir yıkım hatta çözülüşün eşik noktası olmaya adaydır. Kıbrıs konusunda verilecek taviz, bu ulusun toplumsal hafızasında silinmeyecek bir yenilgi olacaktır. Ülke içinde rejime karşı vereceği mücadelede gereksinim duyacağı dış desteği sağlamak uğruna her

dengede idi. Dış borç büyük boyutlu idi; ancak kredilerin yenilenmesinde, borcun döndürülmesinde güçlük çekilmiyordu. Program harfiyen uygulandı. Bir yıl içinde ekonomi sürdürülemez bir dış açığa sürüklendi. Yabancı bankalar kredilerini geri çağırmağa başladılar. Büyük boyutlu bir sermaye çıkışı ile birlikte finansal kriz patlak verdi. Bizce kriz tamamen IMF'nin eseridir."

^{iv} IMF politikalarının tüm dünyada yol açtığı sonuçlar hakkında bilgi sahibi olmak için Stiglitz'in Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı kitabını öneriyorum. Stiglitz kitabının tamamında yerden yere vurduğu IMF ile ilgili olarak şu yorumu yapıyor. "Aslında geriye dönüp bakıldığında IMF politikalarının sadece çöküşleri şiddetlendirmedeği aynı zamanda bunların ortaya çıkışından kısmen sorumlu da olduğu ortaya çıkıyordu. Ülkelerin kendi hatalı politikalarının da rolü olmasına karşın krizin tek başına en önemli nedeni muhtemelen para ve sermaye piyasalarının aşırı hızlı libelleşmesiydi". (Stiglitz, s.111-112)

türlü ödünü verebilecek bir siyasi iktidarın bu süreçte yönetime getirilmesi de üzerinde düşünölmeye değer bir durumdur.

Türkiye'yi yıllardır kötü yönetenler, Kıbrıs'ı da kötü yönetmişler, Kıbrıslı Türklerin en temel bazı ihtiyaçlarını yerine getirmemişlerdir. Bu sorunlar tüm boyutları ile ortaya konmalıdır. Ancak ambargolarla yıldırılmış bir halka şimdi AB pasaportu ile şantaj yaparak kendi kaderini tayin etmesini savunmak demokrasi kavramının nasıl dejenere edildiğinin bir göstergesidir.

Bizden Başka Herkesin Milli Çıkarları Var. Ama Bize Yasak.

Belki abarttığımı düşünebilirsiniz ancak biz üniversitelerde öğrencilerimize *ulusal çıkar* diye bir kavramın anlamsız olduğunu, bunun soğuk savaş konseptine ait bir kavram olduğunu, küreselleşen dünyada bir anlamı kalmadığını öğretirken dünya üzerinde bizim dışımızda başka hiçbir ülke, başka hiçbir ulus ulusal çıkarlarından vazgeçmiş değil. İşte 1 Şubat 2003 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin haberi. Başlık şöyle; ***Yunanistan Savunma Bakanı: Türkiye'nin AB üyeliğinin anahtarı bizim elimizde Ege'den vazgeçin: Papandoniyyu, Türkiye'nin AB'ye girmesinin koşulunun Yunanistan'la ilişkilerini düzeltmesine bağlı olduğunu ileri sürdü. Papandoniyyu "Türkiye'nin AB üyeliğinin anahtarı Yunanistan'ın elindedir. Yunanistan'ın bu konuda yardımcı olması için, Türkiye Kıbrıs konusunun çözümüne katkıda bulunmak ve Ege'deki milli egemenlik haklarımız aleyhindeki taleplerinden vazgeçmek zorundadır" görüşünü savundu***. Şimdi tam globalleşirken görüyor musunuz şu Yunanlı bakanın ettiğı sözü; milli egemenlik haklarımızı. Bu arada haberin devamında şöyle bir bilgi var. *"Kıbrıs'ın AB üyeliğini kimsenin engelleyemeyeceğini söyleyen Verheugen ise yine Türkiye'ye gözdağı verdi"*. Bu konuda başka bir şey yazmaya gerek yok. Ancak değinmeden geçmek olmaz. Eğer içimizdeki gaflet, dalalet ve hıyanet içindekiler olmasa iş bu noktaya gelmezdi elbette. Bu ülkeyi yönetenler, **GB** anlaşmasını imzalayıp kendi halkına Avrupalı olduk diye yalan söyleyebilmek için **AB**'nin Kıbrıs'ı üye yapmasına engel olmayacaklarını kapalı kapılar arkasında deklare etmişken bu yaşadıklarımıza şaşmamak gerek.

Bir Paradigma Değişikliği, Bir Meydan Okuma Mümkün mü ?

Belki de asıl sorun paradigma değişimini yakalayabilmekte. **Kuhn** paradigma kavramını her ne kadar doğa bilimleri için bir model olarak önerdiyse de sosyal disiplinlerde de oldukça geçerlidir. Türkiye'nin geleceğı oldukça karanlık ancak sorunları aşmak için sömürge olmayı kabul etmenin yanında ikinci bir seçenek yine de mümkün. Ancak bu ikinci seçeneğı gerçekleştirebilmek için düşünce yapımızda, alışkanlıklarımızda kökten bir değişimi gerçekleştirebilmemiz gerekli. Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulmuş Cumhuriyet'i ve ulusal devleti koruyamamış, yine küçük çıkarıcılığı, yine talanı, devlet eliyle zengin olup halkı ezmeyi, ağı düzenini sürdürmeyi seçmiş bir millet bunu yapabilir mi? Bu biraz şüpheli. **Mustafa Kemal**'in dahi ağalarla savaşında nihai sonuca ulaşamadığını düşünürsek zor da aynı zamanda.

Kore gibi bir ülke, kalkınma hamlesini gerçekleştirirken Türkiye modelinden esinlenirken biz bunu neden yapamayalım diye düşündüğümüzde iki sorunumuz ortaya çıkıyor.

1. Ülke içinde siyasal olarak (ki bu aynı zamanda dinsel-mezhepsel ve etnik bölünmeleri de içerdiği için önemli) bölünmüş durumdayız. Öyle ki her siyaset kendini ülke içinde meşrulaştırmak için dış destek arayışında, işte bu yüzden bir ulus olarak bir araya gelip sorunlarımızı çözemiyoruz. Kemalistlerin de önündeki en büyük engel budur. Ancak, tüm bunlara rağmen halk ulusal bir uzlaşmadan yana tavır koyabilir; hele ki

bağımsızlığı, geleceği hatta hayatı tehdit altındaysa ve önünde hiçbir dış bağlantısı olmayan, tamamen ulusalcı, iyi yetişmiş, dürüst bir kadro varsa.

2. Yabancı hayranlığımız hat safhada. Koreli Türkiye deneyinden ders çıkarıyor ama biz burun kıvrıyoruz; sosyalisti de böyle liberali de. Oysa bugünkü sorunları analiz ederken 1920'lere de bir göz atmak oldukça önemli dersler çıkarmamıza yardımcı olacaktır.

Bizce bir paradigma değişikliği yine de mümkündür. Ancak bu değişimi statükocular, bilimden uzak geri kafalılar gerçekleştiremezler. Bu değişimi toplumun *Atatürk*çüler de dahil her kesiminde hakim olan imam-cemaat ilişkilerine meydan okuyabilecek, klasik siyaset yapma anlayışına itibar etmeyecek, küçük çıkarların değil, büyük ülkelerin peşinden dürüstlüklerinden ödün vermeden ilerleyecek kadrolar gerçekleştireceklerdir.

Sonuç: Türkiye'nin yapması gerekenleri şu şekilde özetleyebiliriz.

1. NATO kapsamında olmayan tüm ABD askeri varlığı Türkiye'den çıkarılmalı, ABD üsleri kapatılmalıdır. Bundan böyle ABD ile ilişkilerin farklı bir konsept üzerinden ve sadece uluslararası kuruluşlar (**BM**, **NATO**, **AGİT** gibi) üzerinden yürütüleceği söylenmelidir. Hiçbir haklı gerekçesi yokken Iraklıların kanını döküp, Türkiye'nin bölge halklarının düşmanlığını kazanmasına neden olacak ABD katliamına bedeli ne olursa olsun hayır demeliyiz. Türkiye, Çekiç Güç belasının başına ne işler açtığını, ABD'nin Çekiç Güç aracılığıyla PKK'ya destek verdiğini de unutmamalıyız.^v *Doğan Güreş* ve *Necati Özgen* gibi emekli generallerin ABD helikopterlerinin Cudi Dağı'na malzeme attıklarına dair beyanları, ABD'li yetkililerin son dönemde PKK liderleriyle gizli toplantılar yaptıkları iddiaları basınıımızda yer alıyor. PKK'nın bölgede 5000 civarında bir gücü olduğu, ABD ve Barzani ile ilişki içinde olduğu bilgileri de gündemde. ABD, Türkiye'ye baskı yaparak bir devlet kurma boyutuna gidilmese de bölgedeki Kürt oluşumunu destekliyor. Bu yapılanmanın ABD'den bile daha hararetli destekleyicisi ise İsrail'dir.

2. Almanya – Fransa eksenli yapılanmanın, **AB** sürecinden bağımsız olarak neredeyse kendi arasında bir entegrasyona gitmesi; daha sonra bazı **AB** üyesi ve aday ülkelerin, ABD'den yana tavrı almaları ile ABD-AB arasında ve **AB** içinde yaşanan, **NATO**'nun yapısını da etkileyen sorunlar **AB**'nin küresel bir güç olarak ortaya çıkma sürecinde önemli problemler yaşanacağını işaretidir. Ekonomik entegrasyonun tüm nimetlerine rağmen işin içine jeopolitik çıkarlar girdiğinde işlerin sarpa saracağı önceden belliydi. Gerçi öngörülerimiz Almanya ve Fransa'nın **AB** genişleme sürecinde farklı eğilimleri olduğu yolundaydı. Almanya ve Fransa **AB**'nin siyasi varlığını ancak ABD hegemonyasına karşı çıkarak sağlayabileceğini görmüş olmalı. Aynı zamanda Irak'da ciddi petrol yatırımları da olan **AB**'nin temellerini atmış bu iki büyük devlet^{vi} ABD'nin Irak petrollerinin denetimini

^v Çekiç Güç'ün PKK'yı desteklemek de dahil faaliyetleri ile ilgili olarak Baskın Oran'ın Kalkık Horoz, Metin Öztürk'ün Türkiye ve Ortadoğu kitaplarına bakılabilir.

^{vi} Almanya ve Fransa'nın BM'de denetçilere daha fazla süre tanınması yönündeki talepleri ve ABD'nin saldırı isteğine destek vermemelerinin altında Irak'taki yatırımları da etkin olabilir; ancak bu ülkelerin tavrında asıl belirleyici olan Ortadoğu petrolünün tamamıyla ABD tarafından denetlenmesine engel olmaktır. Bazı yorumcular ABD'den yana tavrı koyarlarken Almanya ve Fransa'nın bu olası ikiyüzlülüklerini vurguluyorlar ki muhtemelen de haklılar. Ancak bu noktada Irak'ı İran'a karşı silahlandırın, hatta Kuveyt'i işgal etmesini onaylayacağını ima ederek Saddam'ı teşvik eden ülkenin ABD olduğu da hatırlanmalıdır. A. Friedman Örümcük Ağı isimli kitabında dönemi ayrıntıları ile anlatmıştır. "*Bush ve Baker Amerikan vergi mükelleflerinin parasının Saddam'a yardımı harcanmasının ve ABD teknolojisinin Irak diktatörünün en çok benimsediği tehlikeli silah projelerinden bazılarını umursamazca ihracına izin verilmesinin başlıca mimarlarıydı. Bu çok yanlış görüş sonuçta Saddam'ı bir atom silahı yapmaya çok yaklaştırmış ve Kuveyt'i işgal ettiği takdirde Washington'un buna tepki göstermeyeceğine inandırmıştı.*" Görüldüğü gibi Almanya, Fransa ya da ABD fark etmez, emperyalizmin ahlakı yoktur. Ancak ABD'nin bu kadar ahlaksızca demokrasi havariliğine soyunması hatta yeni nesil nükleer silahları kullanabileceğini ima etmesi akıl gibi değildir.

ele aldıktan sonra çıkarları zarar görebileceğinden, ortak bir tavır geliştirdiler. Bu konjonktürü Türkiye iyi değerlendirmelidir. Almanya ve Fransa'nın çıkarları ABD ile çatıştıkça bölgede Türkiye ile ilişkilerini belli bir seviyede tutma ihtiyacı duyacaklardır. Çünkü Ortadoğu petrolü bu ülkeler için yaşamsal önemdedir. Türkiye eş zamanlı olarak hem ABD'nin bölgedeki maşası olmayı reddeder hem de AB üyesi olma talebinden vazgeçerse Almanya, Fransa ve Rusya ile sağlıklı ilişkiler kurabilir. Türkiye, ABD'ye angaje olmak ile jeopolitik kozunu oynayamıyor, aynen GB anlaşması ile ekonomik olarak AB'ye angaje olduğu için jeo-ekonomik kozunu kullanamadığı gibi. Oysa hem ABD hem AB hegemonyasından kurtulursak ulusal çıkarlarımızı çok daha güçlü savunabiliriz. Türkiye'nin 70 milyonluk pazarı varken AB ülkeleri ekonomik ilişkilerini kesecek değillerdir. Daha önce de yazılarımızda dile getirdik Türkiye, üçüncü ülkelerle de dış ticaretini düzenleyen ve karar alma mekanizmaların yer almadığı ve görünüşe göre yer almayacağı GB angajmanından kurtulduğunda AB ülkeleri ile de çok daha sağlıklı ekonomik ilişkiler geliştirebilecektir. Böyle bir durumda serbest ticaret anlaşması da dahil pek çok seçenek gündeme gelebilir.

3. Kuzey Irak'ta bir anlamda kendi elimizle güçlendirdiğimiz ve PKK'ya destek verdiği gibi bugün açıkça Türkiye'ye karşı küstahça tavır alan, Musul ile Kerkük'ü Kürt bölgesine (aslında Kürt Devleti'ne) dahil etme çabasında olan Barzani ve Talabani'nin üzerinde baskı kurulmalı, Irak'ın federatif bir yapılanmaya gitmesi halinde ya da özerk bölgelerin yeniden şekillenmesi durumunda Kerkük merkezli ve Musul'u da içine alan bir Türkmen bölgesi kurulmalıdır. Bölgedeki Kürt aşiretlerine Türkiye'nin onayının olmadığı bir yapılanmaya gidemeyecekleri açıkça gösterilmelidir. Türkiye 1990'lı yıllarda özellikle Barzani ile PKK'ya karşı işbirliğine girmiş, bu aşiret liderini desteklemiştir. Ancak nasıl ki ülke içinde korucu sistemi aşiretleri güçlendirmiş yarardan çok zarar getirmişse, bu desteklerin sonucunda da Türkiye ancak çok sınırlı faydalar elde edebilmiştir. 1996'dan itibaren Türkiye'nin PKK ile mücadelede güvenilir bir müttefik olarak gördüğü Barzani de çıkarlarını tıpkı Talabani gibi, PKK ve Suriye ile işbirliğinde görmeye başlamıştır. Her ne kadar Irak Ortadoğu'daki pek çok devlet gibi emperyalist güçler tarafından kurdurulmuş yapay bir devlet de olsa, her ne kadar Misak-ı Milli sınırlarımız içinde Musul ve Kerkük'ün de yer aldığını, **Mustafa Kemal**'in sorunu uygun bir ortamda çözmek üzere beklediğini bilsek de, Irak devleti varlığını sürdürdükçe Kuzey Irak üzerinde Bağdat'ın denetiminin sağlanması yönünde tavır koymalıyız. Ancak Irak'ın toprak bütünlüğünün bozulması durumunda İngiltere'nin Şeyh Sait İsyanı gibi yöntemlerle^{vii} Musul'un Irak'a bırakılmasını sağladığı 1926 tarihli **Ankara Antlaşması**'nın feshi gündeme gelir, ki bu durumda Türkiye'nin bölgedeki hakları da yeniden gündeme gelir. Bu anlaşma Türkiye'ye Musul petrollerinden 25 yıl süreyle yüzde 10'luk bir hak tanıyor. **Hikmet Uluğbay**'a göre Türkiye bu parayı 25 yıl değil, sadece 18 yıl almıştır ve yaklaşık 5.5 milyon İngiliz Sterlini alacağına karşın 3.5 milyon sterlin tahsil etmiştir. Yani borcun 2 milyonluk bölümü ödenmemiş durumdadır.^{viii} Türkiye'nin bu gelirden vazgeçtiğinden, aslında bu gelirin 50 milyon sterlin olması gerektiğine kadar konu ile ilgili pek çok farklı yorum vardır. Yeni konjonktürde tüm bu konular yeniden titizlikle incelenmelidir.

4. Suriye, İran ve Irak ile Kuzey Irak konusunda bir uzlaşma sağlanmalı, bu ülkeleri de tatmin edecek bir çözüme gidilmelidir. Hatırlanırsa, 1992'de Türkiye, İran ve Suriye

^{vii} Uğur Mumcu'nun Kürt İslam Ayaklanmaları ve Hikmet Uluğbay'ın İmparatorluktan Cumhuriyet'e Petropolitik kitaplarında Musul-Şeyh Sait İsyanı ve İngiliz Politikaları ile ilgili çarpıcı bilgilere rastlayabilirsiniz. Bunun yanında Mim Kemal Öke'nin Musul Meselesi Kronolojisi isimli kitabında İngilizlerin ayaklanmayı desteklememiş, ancak konjonktür dolayısıyla bundan fayda sağlamış olabileceklerine dair yorumlara da yer verilmiştir.

^{viii} Uluğbay, H., 1995, İmparatorluktan Cumhuriyet'e Petropolitik, s:261-263

arasında Ankara’da Irak’ın toprak bütünlüğü teyit edilmiş ve ABD buna tepki göstermiş, çeşitli ortamlarda Kürt Devleti’ne destek verecekleri mesajları verilmeye başlanmıştı.^{ix} Türkiye, İran ve Suriye’nin bölgede bir Kürt Devleti oluşturulmasına karşı işbirlikleri 1993’de Şam’da dışişleri bakanlarının bir araya gelmesi ile devam etmişti. Kimi kaynaklara göre ABD’nin buna tepkisi üç ülke arasındaki işbirliğini savunan **Orgeneral Eşref Bitlis**’in öldürülmesi olmuştur.^x Türkiye, bölgede ABD karşıtı en büyük hamlesini, BM’nin Irak’a petrol satış izni vermesi üzerine, İran’ın Talabani’ye yardım ederek petrol boru hattını vurma planı üzerine yapmıştır. Türkiye, İran’ın bu amacına karşı Türkiye, Irak ve KDP (Barzani) arasında bir ittifak oluşturmuştur. ABD’li yazarlara göre ittifakın bu kadar çabuk tesis edilmesi ancak daha önce hazırlanması halinde mümkündür. Aslında Türkiye sadece Saddam kuvvetlerinin KDP ile birlikte Erbil’i Talabani güçlerinin elinden alma operasyonunu onaylamıştır. Türkiye bu tavrı ile ABD ile ilişkilerinin gerginleşmesini göze alarak Irak’ın üniter yapısından yana tavır koymuştur. ABD’nin Kuzey Irak politikasına inen bir darbe olarak değerlendirilen bu hareket sonrasında ABD Kuzey Irak’taki işbirlikçilerini Guam Adası’na göndermek zorunda kalmıştır.^{xi} ABD’yi bölgeden tamamiyle dışlamak mümkün olmasa dahi Türkiye, İran ve Irak’ın bir Kürt devletine karşı ortak tavır almaları durumunda, bölgedeki diğer ülkelerin desteği ABD’nin Kuzey Irak’ı kendi isteğine göre şekillendirmesine yetmez. Irak’tan sonra sıranın İran’a geleceği, Türkiye’ye yerleşecek ABD askeri varlığının önce İran sonra da Kafkasya’da operasyonlar hedefleyebileceği, uzun vadede ise Orta Asya üzerinden (ki zaten şu anda Orta Asya’daki çeşitli ülkelerdeki askeri varlığı ile bunun ilk adımını attı) Çin’i dengelemeyi amaçladığı görülmektedir.

5. Ayrı bir yazının konusu olmakla beraber bölgenin su potansiyelinin en az petrol kadar önemli ve bir anlamda stratejik değeri olduğunu, Irak ve Suriye’nin su konusunda Türkiye karşıtı bir konumlanıma sahip olduklarını da unutmamalıyız. Bölgede kalıcı bir işbirliği için su sorununun çözümü de önemlidir. Bu noktada Türkiye’nin ulusal çıkarları ile yaşam için temel bir kaynak olan suyun paylaşımı arasında bölge barışını da gözetecek bir yol bulunmalıdır. Ancak suyun 21. yüzyılda bölge jeostratejisinde Türkiye’nin elindeki en önemli stratejik unsur olduğunu gözardı etmemeliyiz.

6. **Gümrük Birliği**’nden çıkarak, **AB** ile sektörel önceliklerimize göre şekillendirilmiş serbest ticaret anlaşmaları önermeli, **AB** üyeliğinden vazgeçerek, **AB** ile daha sağlıklı bir ilişki kurmanın yollarını aramalıyız. **AB**’nin bu üyelik sürecimizde tamamen iki yüzlü davrandığı, **GB**, Kıbrıs, yapılması gerekip de yapılmayan yardımlar, Ege, Ermeni sorunlarında açıkça görülmüştür. Türkiye üyeliği **AB** için de kendi vatandaşlarına kabul ettiremeyeceği ağır bir yükür ve zaten bu yüzden **AB**’nin planı üyelik vermek değil, üyelik vaadi ile sorunları kendi lehine çözmektir.

7. Türkiye KKTC’nin dünya ülkeleri tarafından tanınması için bir diplomatik atak başlatmalı, eğer bunun başarılı olmayacağını görürse Kuzey Kıbrıs’ı Türkiye’ye katmalıdır. Avrupa Yugoslavya ve Çekoslavakya’nın bölünme süreçlerini desteklerken Kıbrıs’ta 1974’te çözülmüş bir sorunu, varmış gibi göstererek, KKTC’yi tanımayarak, önemli olanın kendi jeopolitik çıkarları olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

8. Özerk bir cumhuriyet olarak yapılandırılmış ve Türkiye’nin garantörü olduğu Nahçıvan sorunu Karabağ sorunu ile birlikte ele alınarak çözülmeli, Azerbaycan’a bağlı ama Azerbaycan ile kara sınırı olmayan ve Ermenistan tarafından bir kama ile

^{ix} Buzoğlu, H., Körfez Savaşı ve PKK, Strateji Yayınları, 137

^x Vatandaş, A., (1997) Armagedon, Timaş Yayınları

^{xi} Özdağ, Ü., (1997) Türkiye Kuzey Irak ve PKK, 148-154

Azerbaycan'dan ayrılmış Nahçıvan'ın bir koridorla Azerbaycan'a bağlanması sağlanmalıdır. Bu sayede Türkiye, Nahçıvan üzerinden Azerbaycan'a karayolu ile ulaşabilecektir.^{xii} SSCB döneminde Nahçıvan'ın Azerbaycan'dan ayrılıp Ermenistan ile birleştirilme teşebbüsleri, Türkiye'nin bölge üzerindeki garantörlük hakkı ile boşa çıkarılabilişken günümüzde Ermenistan'ın bir Nahçıvan kentini işgaline engel olunamamıştır.^{xiii} 10 yıldır yanlış söylemler ve uygulamalarla çökertilen Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler, yeniden bölge dengeleri (Rusya-Çin) gözetilerek reel politika içinde ele alınmak zorundadır. Avrasya'daki Türk varlığı Rusya, İran, Çin ve Hindistan ile birlikte buradaki başat güçlerden biri olacaktır. Ancak amaç rekabet değil işbirliği, tüm bölge halklarının mutluluğu, refahı olmalıdır. Bu noktada ne Kuzey İran'ın tekrar Azerbaycan'a bağlanması ne Doğu Türkistan Türkleri'nin bağımsızlığı gerçekçi politikalar. İran ve Çin'in egemenlikleri altındaki Azeri ve Doğu Türkistan Türklerine baskı uygulamalarına engel olacak bazı yaklaşımlar ve diyalog ortamı geliştirmek en doğru politika olacaktır.

9. Türkiye yakın gelecekte karşılaşacağı Marmara Depremi'ni baz alarak yeni bir yapılanmaya gitmek, İstanbul'u büyük ölçüde boşaltarak, yeni sanayi şehirleri kurmak, ekonomik planlarını buna göre yapmak zorundadır. Bu hazırlık için borçlarını depreme kadar ödeyemeyeceğini de duyurmalıdır. Bugün bazı ülkelerdeki, stratejik araştırma kuruluşlarında Marmara Depremi'nden sonra yıkılan Türkiye'ye nasıl yardım amaçlı (!) (ya da işgal amaçlı) olarak müdahale edileceğinin planları yapılıyor olabilir.

10. Ekonomide bilgi sorununu göz önünde bulundurarak ve ileri teknolojiyi kullanarak planlamaya ve iki taraflı denetlemeye dayalı bir kalkınma modelini gerçekleştirmeliyiz. Bu güdümlü ekonomi modelinde sayısal planlama, sayısal vergileme ve sayısal paraya geçmiş bir teknik devlet yapılanmasına dergimizin çeşitli sayılarında değinildiği için ayrıntısına girmiyoruz. Özetlersek;

- Dünya durgunluktan çıkamıyor ve özellikle finansal liberalleşmenin ve **IMF** programlarının gelişmekte olan ülkelere çok zarar verdiği açıkça ortada.

- Ulusal kalkınma stratejisi olmayan ülkeler yıkıma gidiyor. Bu nedenle ulusal kalkınma stratejileri geliştirmek şart.

- Küresel ekonomik sisteme entegrasyon ve ihracat merkezli büyüme modeli, gelişmekte olan ülkeleri, bozulan dış ticaret hadleri nedeniyle daha kötü duruma düşürüyor. 70 milyonluk iç pazarı, Türkiye'nin kalkınmasındaki en büyük gücüdür. Bu pazarı tamamıyla dışarı açmak en büyük kozumuzdan vazgeçmektir. Üstelik dışa açılınca yabancı sermayenin geleceği söylemlerinin bir palavra olduğu da görüldü. Bu nedenle sektörel olarak dinamik bir şekilde ihracat desteklenirken ve yine bazı sektörlerde dışa açılarak rekabet özendirilirken iç pazarın tamamen dışa açılmamasına, iç talebin güçlü tutulmasına, beşeri sermayenin geliştirilmesine, stratejik kamu mallarının üretilmesine, AR-GE alanında teşviklere dayanan bir büyüme modeli geliştirilmelidir.

Bunları yapmak, yazmak kadar kolay değil elbet. Ancak artık idareyi maslahat devri bitmiştir. Ekonomiden dış politikaya, jeopotikten jeoekonomiye her alanda radikal kararlar alabilecek, meydan okuyabilecek bir Kemalist Kadro, Türk Ulu'sunun sorunlarını çözecektir.

^{xii} Nahçıvan ve Bakü Üzerinden Orta Asya'ya Stratejisi olarak özetlenebilecek bu politika için Ögüt, K., Kafkasya Jeopolitiğinde Yeni Yapılanma, Aydınlanma 1923 Dergisi, Temmuz-Ağustos 2000

^{xiii} Hacaloğlu, A., Atatürk'ün Dış Politikasında Azerbaycan'ın Yeri, Strateji Analiz Dergisi, Ocak 2001